

Nowy

Kurjer Łódzki

Dziennik polityczny, społeczny i literacki

Czwartek, dnia 8 czerwca 1916 r.

Prenumerata w Łodzi wynosi rocznie 12
mk., półrocznie 6 mk., miesięcznie 1
mk. Za odosłanie do domu 40 % mies.

Redakcja i administracja
Zachodnia 37.

Cena ogłoszeń: I-sza strona 1 mk.
za wiersz lub jego miejsce, nadstano 1 mk.
nekrologi i reklamy 40 f., ogłoszenia zwy-
czajne 20 f., ogłoszenia drobne 4 f. za wyraz

Prenumeratę i ogłoszenia w Tomaszowie do „N. Kurjera Łódzkiego” przyjmuje Olga Hill ulica Tekla Nr. 1.

Teatr Polski

Cegielniana 63.

Bilety do nab. od czwartku 8 b.m. w su-
kierki W-go Gostomskiego, w dniu wi-
dowiska w kasie teatru. Początek o g.
8 wiecz. Reżyser: J. ORLINSKI

W niedzielę, 11 czerwca odbędzie się: **WIECZOR NARODOWY**
na **BENEFIS p. LINY** | **Warszawianka** | **Stary Mundur**
SNIATYNSKIEJ | (Pieśń z 31 r.) **Wyspiańskiego** | obraz dram. z 63 r. **Wiśniowskiego**
W poniedziałek, 12 czerwca **BAGIENKO** kom. w 3 akt. **B. Górczyńskiego**.

Teatr Popularny w ogrodzie „Colosseum” (Cegielniana 16)

Bilety do nabycia w kasie teat-
W ogrodzie pierwszorzędnym
zakład restauracyjny.

W sobotę, dnia 10 czerwca 1916 roku o godz. 8 wiecz.

W sobotę, dnia 10 czerwca 1916 roku o godz. 8 wiecz.

Ludzie bez głów

4 akty w 2 aktach, Bissona i Sully

Joasia płacze, Jaś się śmieje

komedia - Opera w 1 akcie L. Dmuszewskiego (z r. 1830).

Wydział Finansowy przy Urzędzie Starszych Zgro- madzenia Kupców i Komitecie Giełdowym Łódzkim

niniejszym podaje do wiadomości publicznej, iż z powodu
pojawienia się sfalszowanych **bonów 1-rublowych**,
przystąpił do wycofania z obiegu wypuszczonych przez wy-
żej wymienione instytucje bonów 1 rublowych.

WYMIANA tych ostatnich bonów odbywać się będzie
w kasach Wydziału Finansowego w gmachu Banku Handlo-
wego w Łodzi w godzinach od 10 do 12 i pół rano co-
dziennie oprócz dni świątecznych. 1041—2

wolnościowcy w Rosji, przez dekabry-
stów poczęty, przez ministrów popro-
wadzony, przez socjalistów i radyka-
łów odziedziczony, spoglądał zawsze
na Polskę, jako na rosyjską zdobycz.
Rosyjskie formuły uszczęśliwie-
nia ludzi, nihilści i panslawiści, ra-
dykali i biurokraci jednakowo stosow-
wali do stu jeden narodów w Rosji.
Zaborczość, zasada polityki zewnętrz-
nej, rusyfikacja, zasada polityki we-
wnętrznej, wzrosty głęboko w psy-
chiczny grunt rosyjski i znajdujemy
je na samym dnie kardynalnych aspi-
racji rosyjskich: „Zalecane od tronu
całemu szeregowi pokoleń, popierane
i szerzone za pomocą odpowiedniego
kierunku, nadanego wychowaniu pu-
blicznemu i prasie, a godzące się
z odwiecznym instynktem zaborczym
Rosji, (aspiracje te) weszły w krew
rosyjskiego społeczeństwa. Od góry
do dołu żyło się społeczeństwo to
z samą ideą panslawizmu i na równi
ze swymi monarchami w jej triumfie
swój i swego państwa widzieli inte-
res” (283).

Idea panslawizmu przecież nie
zawierała w sobie konieczności lo-
gicznych, prowadzących do zaboru
i rusyfikacji. Kiedy ta szeroka aspi-
racja powstała w Moskwie, zdawało
się, iż otworzy ona drogę do polsko-
rosyjskiego kompromisu. Tak ją po-
jęła poważna część naszej emigracji.
Na sympatyczny dźwięk rosyjski
bezwzględnie odezwał się polski od-
dźwięk. „Panslawizm mógłby
przecież znaczyć zjednoczenie wszyst-
kich ludów słowiańskich pod opieką
Rosji, a więc szanować odrębność,
narodowość i samorząd każdego z
nich. Panslawizm mógłby w istocie
mieć na celu ich związek, a więc
streścić i uwytłumaczyć ideę federacyj-
ną, zamiast idei wcielenia do Rosji
i zrosjanizowania każdego z tych lu-
dów” (str. 284). Zamiast tego postu-
żył on jedynie do przysłonięcia idea-
listyczną gązłą cynizmu panslawistycznych
dążeń i ułatwił pociągnięcie nawet
lepszych warstw społeczeństwa ro-
syjskiego ku sztandarowi, podniesio-
nemu przez Mikołaja I. „Jest to
wszakże dla nas, Polaków, obojętne,
czy ono do swych dzisiejszych aspi-
racji tą lub inną doszło drogą, skoro
istnieje fakt widoczny całym społec-
zeństwem, a monarchami rosyjski-

mi; i ono i oni widzą korzyść Rosji
w rosjanizowaniu podbitych przez
nią ludów, a przeprowadzając obec-
ny systemat, mają to przeświadcze-
nie, iż spełniają swój obowiązek
względem własnej ojczyzny, a zara-
zem jej interesowi państwowemu
najlepiej czynią zadość”. (284 str.)
Jest to więc dla Rosji koniecznością;
„albo dążyć do kompromisu trwał-
ego, albo na drogę porozumienia nie
wchodzić wcale. Bylejaki kompre-
mis niczego nie naprawi i nic nie za-
łatwi.

Urządowa i narodowa, wsteczna
i postępową Rosją, nie poszła ani do
trwałego, ani nawet do bylejakiego
kompromisu. Przełożyła ona na drogę
porozumienia nie wchodzić wcale.
Po roku 1882 trzymała się równie
konsekwentnie tej polityki, jak w
czasach, które Wrotnowski swą by-
strą myślą zanalizował. Nasz autor
miał też słusność, gdy uważał wia-
rę w kompromis trwały z rosjanami,
takim, jak ich historia, urząd, szkoła
i prasa wychowały — za marzy-
cielstwo; kompromis ladażaki, na
gruncie przelotnych faktów i umów
postawiony — za zwoźnicze
złudzenie; wypada więc pola-
kom leżyc się poważnie z niemożli-
wością kompromisu z rosjanami.

Wszystko, co nastąpiło po wy-
drukowaniu książki, potwierdziło to
jego myśli. A przedewszystkiem
uczynił to nowy zjazd wszechsło-
wiański w Pradze, na który przybyli
przedstawiciele wszystkich niemal
grup politycznych Polski i Rosji.
Kompromis dwóch najliczniejszych
narodów słowiańskich stanowił jedyną
rację i jedyny interes tego zjaz-
du. Rosyjskie nieprzejednane uni-
ceściwo i czeskie pojednawcze wy-
siłki i polskie dobre chęci. Nie
mniejszą rację ideom politycznym
Wrotnowskiego przyznało zachowa-
nie się władz i narodu rosyjskiego
po głośnej odezwie wielkksiążęcej.
Konsekwentni reakcyjniści idą w swym
wstręcie do kompromisu polsko-
rosyjskiego bardzo daleko, nawet —
poza stopy zaborczości i rusyfikacji.
Wydaje im się, że po zawarciu ta-
kiego kompromisu Rosję czekałyby
kompromisowe pertraktacje i umo-
wy ze stu jeden innymi narodami,
w skład państwa zagarniętymi. Takie
malewanie djabłów na ścianie do te-

roku, i zmieniając nieco formy, do
odejścia Rosjan z Polski przetrwała.
Wśród Polaków rozpowszechnionem
jest przekonanie, iż polska polityka
Mikołaja I poczęła się i rozwinęła
pod znakiem zemsty. Nic błędniej-
szego — twierdzi Wrotnowski. — Zabor-
czość i panslawizm, rosyjskie aspi-
racje, zrodziły się jako skutek wa-
runków struktury i historii rosyjskiej
państwowości, jako owoc psychologii
rosyjskiego ludu, jako wytwór cywil-
lizacji wschodniej, która jakąś miarę
porządku osiągnąć może tylko drogą
despotyzmu i niwelacji. Coś głębsze-
go, aniżeli reakcyjnistyczne upo-
dobania Mikołaja I kierowały jego
polityką wobec Polaków, mianowicie
aspiracje całego narodu rosyjskiego.
Nie był to głos odosobniony zagnie-
wanego cesarza gdy mówił: „Zbude-
wałem cytadelę. Na pierwszy wasz
rozmach zburzę Warszawę, a nie ja
z pewnością ją odbuduję!” Przecież
to liberalna Katarzyna II dążyła
wszelkimi siłami do zaboru całej
Polski. Przecież to liberalny Aleksan-
der I uważał sprzymierzeńców swo-
ich na kongresie wiedeńskim za nie-
wdzięczników i zdrajców, ponieważ
mu całej Polski nie chcieli oddać
bezwzględnie. Przecież to od liberal-
nego Aleksandra II, w epoce najgo-
rętszego liberalizmu jego usłyszeli
Polacy: „Point des réveries!” Ruch

Wydział Finansowy przy Urzędzie Starszych Zgro- madzenia Kupców i Komitecie Giełdowym Łódzkim

niniejszym podaje do wiadomości publicznej, iż z powodu
pojawienia się sfalszowanych **bonów 1-rublowych**,
przystąpił do wycofania z obiegu wypuszczonych przez wy-
żej wymienione instytucje bonów 1 rublowych.

WYMIANA tych ostatnich bonów odbywać się będzie
w kasach Wydziału Finansowego w gmachu Banku Handlo-
wego w Łodzi w godzinach od 10 do 12 i pół rano co-
dziennie oprócz dni świątecznych. 1041—2

Nawozy, narzędzia, nasiona patrz
ogłoszenia drobne.

Czy kompromis z Rosją jest możliwy?

III.

Nie zamyka oczu Wrotnowski i na-
te nurty, które pod powierzchnią poli-
tyki urzędowej wyrabiają łożysko
dla fal rosyjskiej opinii publicznej.
Posiada przecież aspiracje poli-
tyczne i rosyjski naród. Jakie
są te aspiracje? Czem istotnie
różnią się od linii politycz-
nych, jakie monarchowie rosyjscy
sobie wykreśliłi? W jakim sto-
junku do polskich dążeń i wysiłków?
Czy one sprzyjają, czy też przeszkad-
zają polsko-rosyjskiemu kompromi-
sowi?

Pierwsze nieco poważniejsze ru-
chy opinii publicznej w Rosji dały
się odczuć za panowania Mikołaja I.
Zrodził się wtedy „dekabryzm”, ro-
syjskie dążenia do obywatelskich
swobód, i panslawizm, nowy kierunek
dla zewnętrznej rosyjskiej polityki.
Mikołaj I dekabryzm zgłodził, a pans-
lawizm wzięt pod opiekę. Tenże mo-
narcha rozpoczął w Polsce politykę
terroru, która, z małą przerwą, 1861—1862

